

Universitätsbibliothek Paderborn

Unius Necessarii pars ...

Ubi agitur De Cognitione Dei - Quanti nimirum momenti illa fit, & quibus
praesidiis obtineri ab unoqueque hominum possit

Rogacci, Benedetto

Pragae, 1721

Caput XVI. Deum, ratione infinitatis suæ, creatis quibuslibet mentibus
incomprehensibilem esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54487](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54487)

CAPUT XVI.

DEUM, ratione suæ infinitatis, creatis quibuslibet mentibus incomprehensibilem esse.

Rosse nos etiam in præsentī adhuc sæculo aliquam DEI cognitionem assequi, indubitata veritas est, & ab Apostolo disertissimè tradita, dum *invisibilia ejus per ea, quæ facta sunt, intellecta conspici*, (Ad Rom. I.) affirmat. Nec deest ratio, quæ manifestiorem eam faciat. Cùm enim ex recepto apud omnes principio *nihil sit volitum, quin præcognitum*; si cognosci in terris DEUS non posset, neque posset amari, nullusque esset inter mortales Charitati Theologicæ locus. Quamobrem nimis pravè, fatuèque sanctorum Patrum dicta acciperet, si quis, apud eorum nonnullos legens, DEUM nihil eorum esse, quæ nos, de illo cogitantes, mente apprehendimus, persuaderet sibi, non modò eum talem non esse, qualis tunc à nobis concipitur, sed neque id esse, quod à nobis concipitur, vel quando ea de illo affirmamus, quæ Catholica fides credere omnes jubet. Cùm certissimum sit, tales nostras intellectiones non habere pro objecto, seu aliquid creatum, seu

A 2

Nu.

Numen aliquod fictitium, sed illum solummodo DEUM, quem per fidem accepimus, & cui per amorem conjungimur.

2. Constituto autem inter certissima, cognosci eum ab omnibus posse, illud quoque pro certo statuamus, necesse est, à nemine posse eundem, nisi totum cognosci: utpote ens omnino indivisum, nec ullis diversis partibus constans, quarum alia percipiatur, alia verò ignoretur. Et quamvis infinita ejus perfectio quàm plurimis, intèrque se diversis nominibus exprimi à nobis soleat; illa tamen nomina non diversas res singula, sed unam omnia & eandem rem diversimode exprimunt: ità ut, quæcunque ibi diversitas est, non ad DEUM pertineat, qui sub quolibet eorum nominum totus cognoscitur; sed in nostra solummodo cognitione hæreat, quæ jam uno, jam alio quasi tramite ad ipsum, veluti ad eundem semper terminum fertur. Quando itaque dicitur, post quascunque DEI cognitiones, plus & plus semper de illo cognoscendum superesse, vocabulum *plus*, vel simplicis duntaxat adverbii vim habet, vel, si nominis locò usurpatur, nequaquam tale est respectu DEI, sed respectu solummodo diversarum imaginum, quas semper clariores, & clariores de indivisa, & semper eadem illi-

us essentia formare nos possumus. Ceterum, quod ad ipsum pertinet, meridiana luce clarius patet, à nemine eum posse, nisi totum cognosci: &, quamvis alii minus, alii magis perfectè illum mente concipiant; non tamen plus aliquid de illius essentia à supremo immortalium cæli spirituum concipi, quàm ab hebetissimo quoque, qui eum in terris per fidem cognoscit.

3. Jam quis unquam cogitasset, eò usque progressuram hominum vel insaniam, vel temeritatem, ut ex hisce principiis erueret, tam in promptu cuivis esse, DEUM omnino comprehendere, quàm quomodocunque cognoscere? & tamen id hæretici dogmatis Aëtius, & Eunomius indè eruerunt: prior quidem superbissimè jactitans, DEUM à se nihilo minus, imò & perfectiùs, quàm se ipsum cognosci: (*S. Epiph. Hær. 10.*) *Tam DEUM novi, quàm me ipsum; imò non tam novi me ipsum, quàm DEUM.* Alter verò adhuc ulteriùs progrediens, & cū Anomæis gregalibus suis palàm deprædicans, divinam essentiam neque ab ipsomet Deo plenius comprehendi, quàm à se comprehendatur. *Nihil de divinis rebus ignoro, & tam exactè, & clarè DEI substantiam cognosco, quàm DEUS ipse se ipsum.* (*Theod. L. 4. Hær. Fab.*) Stolidissimè illi profectò, & sinè ulla rationis non dicã firmitu-

dine, sed nec umbra atque specie : nemo quippe non videt, duo esse longè diversa, totam individui alicujus objecti essentiam cognoscendo attingere ; & quàm perfectissimè clarissimèque eandem cognoscere : nec quisquam, opinor, extiterit, qui, eò quòd indivisa sit animæ rationalis substantia, nihilo minus perspicuam, intimamque illius notitiam ab idiota & rustico quovis haberi, quàm à subtilissimis Philosophorum, vel puris cæli mentibus, vel ipsomet supremo illius Conditore habeatur. *Non sic dicitur* (discat à Doctore Angelico sanius rectiusque philosophari superba Eunomii ignorantia) *Non sic dicitur divina essentia videri, & non comprehendi, quasi aliquid ejus videatur, & aliquid non videatur : sed quia non ità perfectè videtur, ceu visibilis est : sicut dicitur opinio rem non comprehendere, licèt nulla pars ejus sit, quam non cognoscat.* (L. 3. c. Gen. 6. 55.)

4. Contra hanc igitur impiam adeò, fatuamque hæresim credendum procul dubio est, humanæ mentis aciem nequaquam eò posse per meras naturæ suæ vires eniti, ut altissimum DEI esse ad plenum intelligat, sed ut aliquam tantummodo illius speciem obscuram, ænigmaticam, & à perfectione, qua se ipse cognoscit, infinitè remotam concipiat.

Pro-

Propositio, sive in fidei, sive in rationis trutinâ perpendatur, certissima est, unôque ore à scriptoribus, quâ profanis, quâ sacris asseritur. Asserit eam Liber Jobi, temerariæ, irritæque spei damnans, qui vel exterioribus DEI vestigiis comprehendendis parem se putet. (c. 11. & 36.) *Forſitan DEI veſtigia comprehendes, & uſque ad perfectum Omnipotentem reperies? excelsior cælo eſt, & quid facies? profundior inferno, & unde cognoſces? ecce DEUS magnus, vincens ſcientiam noſtram.* Asserit Vates Regius, jam DEI sedem in tenebris collocans: (Ps. 17. & 96.) *Posuit tenebras latibulum ſuum. Nubes, & caligo in circuitu ejus: jam addens, in illius veſtigatione mentem confundi, & deficere.* (Ps. 138.) *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: confortata eſt, & non potero ad eam.* Nec minùs luculenta ejusdem testimonia videre eſt ſive in iis Eccleſiaſtici verbis, (c. 18.) *Virtutem magnitudinis ejus quis enarrabit? non eſt minuere, neque adjicere, nec eſt invenire magnalia DEI. Cùm conſummaverit homo, tunc incipiet; ſive in ea Doctoris Gentium exclamatione, (Ad Rom. II.) O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ DEI! quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! Qui alibi etiam teſtatur à ſupremo Regnatore. Lucem habitari inacceſſibilem.* (1. ad Tim. c. 6.) adeò ut,

quemadmodum rite colligit Joannes Chryso-
stomus, (*Hom. 3. de Incomp. DEI Nat.*) Nemi-
ni mortalium fas sit, nedum intima illius ef-
sentia penetralia pervadere, sed neque ad lu-
cidissimam illius sedem propius accedere.

5. Sacrorum voluminum adstipulationi
subscribunt sapientes profani, maximæ hac in
parte authoritatis, fideique testes: utpote quos,
gloriæ cæteroqui avidos, nulla sui æstimatio,
& fiducia inhibere potuerit, quin, manifesta
veritate convicti, divinis rebus pernoscendis
faterentur se impares: nemine uno (ceu idem
Chryso-stomus animadvertit, *Hom. 62. in Joa.
& 2. de Incomp. DEI Nat.*) ex ipsis reperto,
qui, quàm stulti Anomæi venditabant, ple-
nam DEI scientiam sibi arrogaret. Atque
id fortè Athenienses spectarunt, in ara apud
se se *Ignoto DEO* (*Act. 17.*) consecrata: perin-
de quasi vellent innuere, hujuscemodi titu-
lum incomprehensibili DEI naturæ præ qui-
buslibet aliis congruere. Eadem quoque, si
Plutarcho fidem habemus, (*De Iside & Os.*)
Ægyptiorum mens fuit, cum templorum in
vestibulis sphingis simulacrum exsculperent:
significaturi videlicet, quàm abstrusa, & zni-
gmatica essent, quæ ibi proponebantur my-
steria. Sed apertiùs professi idem sunt Tris-
megistus, & Socrates: quorum prior negat,
pos-

posse à nobis divina, nisi obscure, confusèque aspici. (*Afel. u.*) *Quasi per caliginem ea, quæ in cælo sunt, videmus, quantum possibile est per conditionem sensûs humani.* Alter verò cum Hermogene disputans, inanem mentis pronuntiat, qui aliquem sibi intellectum de ineffabili Deorum natura, atque nomine audeat tribuere. (*Plato in Cratilo*) *Per Jovem nos, ô Hermogenes! si mentem haberemus, præcipuum rectitudinis modum arbitraremur fateri, nihil nos de Diis cognoscere, neque de nominibus, quibus ipsi se vocant. Quare, si vis, ad hanc investigationem pergamus, primò quidem Diis præfati, nihil nos de ipsis consideraturos, neque enim confidimus, sed de hominibus potius, qua opinione circa Deos affecti, iis nomina imposuerint.* Celebre item est Aristotelis pronuntiatum, (*L. 2. Metaph. c. 1.*) *Quemadmodum vespertilionum oculi se habent ad lumen diei, sic intellectus animæ nostræ ad ea, quæ manifestissima omnium sunt: nimirum ad substantias naturâ præstantiores, quæque ideo magis per se intelligibiles sunt, hac ipsa de causa minùs perspicuas nostræ menti esse: cum iis præsentibus ità hæc afficiatur, ut præfente sole oculus nocturæ, utque omnis universè oculus, objecta intuens præter modum fulgentia: quæ idem Philosophus alibi docet, non minùs obscuris & tenebricosis difficilia*

cognitu esse. (L. 2. de An.) Sicut parvus sonus inaudibilis, sic & magnus & violentus. Valde etiam splendidum quodammodo invisibile. Adde his Senecam, qui contra innatum stoicæ philosophiæ fastum profitetur, primam eorum, quæcunque sunt, & noscuntur, causam esse nobis ignotam. (L. 7. qu. Nat. c. 31.) Quid sit hoc, sinè quo nihil est, scire non possumus. Adde Platonem, & Plotinum, quorum, teste D. Augustino, sententia fuit, vix purgatissimis quibusdam mentibus DEI notitiam contingere, eamque non nisi ad brevissimum tempus, instar fulguris, eodem penè tempore coruscantis, & evanescentis: (L. 9. de Civ. c. 16.) Vix sapientibus cum se vigore animi, quantum licuit, à corpore removerunt intellectum DEI, id quoque interdum, velut in altissimis tenebris rapidissimo coruscamine lumen candidum intermicare. Adde Ciceronem, qui in procinctu scribendi, non utique, quid ipsemet sentiat, sed quid alii homines docti de natura DEI senserint, quæstionem hanc inter maximè salebrofas, & explicatu difficiles ait esse, quæ in universa Philosophia occurrant: confirmans id factò, atque dictò Simonidis, cum rogatus à Hierone Syracusarum Rege, quidnam DEUS esset; unum sibi dari, ad rem tantam accuratè exquirendam, diem petiit, eoque transacto, rur-

rurfus biduum, & deinde quatrimum, ita semper duplicando temporis spatia: quia (ut miranti demum Regi, & causam tot morarum percontanti, respondit) *quantò diutiùs confidero, tantò res mihi videtur obscurior.* (L, 4. de Nat. Deor.)

6. Talis igitur, tamque consentiens veterum Philosophorum testificatio fuit de arcana, & humanis mentibus impenetrabili divinæ naturæ altitudine. Quanquam multò illam certius contestati iidem sunt errorum fœditate, in quos, perplexum hunc labyrinthum finè Orthodoxæ fidei ductu tentare ausi, miserabiliter sese induerunt. Nam revera quis citra miserationis sensum intueatur, celeberrimos illos antiquitatis magistros, ingeniorum apices, & Academiæ oracula, ubi de DEO agere instituant, cæcorum ritu hac illac pedetentim vagari nescios, quò eant, aut ubi gressum figant: jamque voraginoso palustrium aquarum cœno absorberi, jam in foveas, & abrupta præcipites volvi. Sed, quàm miseranda hæc eorum conditio est, tam justam nobis suggerit gestiendi causam, de contraria nostræ fortis felicitate: quibus cum DEUS multò benigniùs, quàm Cyro Persarum Regi revelaverit: (Is. 45.) *Thesaurus absconditos, & arcana secretorum*; in certissimo

fidei lumine intueri fas est *mysterium regni DEI*,
 (Luc. 8.) veteribus iis Philosophis non pro-
 positum, nisi *in parabolis*, ut *videntes non vide-
 rent, & audientes non intelligerent*. Quamob-
 rem, etsi nullam literarum studiis navaveri-
 mus operam, nihilque plus doctrinæ assecuti
 simus, quàm quod continetur Christianæ ca-
 techeseos libello, ampliorem nihilominus,
 certiorémque rerum divinarum tenemus sci-
 entiam; quàm nominatissimi quique profanæ
 sapientiæ antistites totius vitæ suæ studio adi-
 pisci valuerint. Adeò ut ipsismet Christia-
 norum pueris jure gratulari possimus, quod
 suis Christus discipulis gratulatus est, dicens:
 (Luc. 10.) *Beati oculi, qui vident, quæ vos vide-
 tis: Dico enim vobis, quia multi Prophetae, & Re-
 ges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non vide-
 runt? & audire, quæ auditis, & non audierunt*.
 Esto siquidem nobis quoque obscurissima, &
 omnino incomprehensibilis sit *mysteriorum*
 altitudo, quæ ex divina revelatione didici-
 mus; tria tamen habet nostra rerum divina-
 rum cognitio, quibus naturalem, & humani-
 tus partam ethnicorum sapientum Theolo-
 giam antecellit: nimirum quòd nos & plures
 veritates, & multò certius, & sinè ulla falsi
 mistura cognoscimus. Cùm illi è contrario
 & admodum pauca de DEO intellexerint; &
 cir-

circa illamet ipsa haud perinde certi fuerint; & multam iisdem errorum colluviem miscuerint: in quos proin aptè quadrat illa Isaiæ vaticinatio, (c. 29.) *Et erit vobis visio omnium, tanquam verba libri signati: quem cùm dederint scienti literas; dicent, lege istum: & respondebit, non possum, signatus est enim.* Nam, veluti ad perdiscenda, quæ libro aliquo continentur, nihil prodest legendi peritia, si clausus interea, firmiterque obsignatus sit liber; ità, cùm DEUS indignos sapientes eos duxerit, quibus recluderet suæ Divinitatis volumen, *Signatum sigillis septem;* (*Apoc. 7.*) quantacunque seu mentis perspicacitas, seu studii contentio, seu rerum naturalium scientia nulli adjumento ipsis fuit, ut quidquam ibi possent, præter simplicem titulum, in extima voluminis superficie exaratum perlegere.

7. Neque sanè videri mirum debet, sapientes profanos, disertè adeo suam esse contestatos rerum divinarum inscitiam, & , ubi eas perscrutari aggressi sunt, tam absurdis erroribus parum illud veri, quod repererant, infecisse. Aperta nimis ratio rei est: quælibet cognoscendi facultas proportionem aliquam habeat, necesse est, cum objecto, quod velit comprehendere. At quid, rogo, proportionis humana mens habet cum excellentissima,

&

& usquepnaque infinita sui Conditoris natura? cum neque iis ipsis pernoscendis objectis par sit, quæ utpote sensibilia, & finita, intra naturalem illius sphaeram videbantur consistere? *Si enim de naturalibus cogitans, parum proficit, & ad latentes rerum causas perquirendo non venit; quid de divinis censendum sit, judicet, qui rectè sapit.* (Laur. Just. de Casto Con. c. 14.) Age, suam unusquisque experientiam consulat, paulisper recogitans, quàm multa quotidie suos ante oculos, imò & suomet in corpore fieri contingat, quorum neque modum percipere, neque veras excogitare causas potest: quàm parum noverit de ventorum natura, de substantia, & qualitatibus cælestium corporum, de procreatione metallorum, plantarum, atque animantium, de actibus sentiendi, & intelligendi, quos ipsius anima continenter producit: quàm demum curta, incerta, & obscura sit, etiam eorum objectorum naturalium cognitio, quæ præ cæteris sibi esse perspecta arbitratur. *Omnibus ferè in rebus* (ingenuè fateretur vetus ille sapiens, & fateri pariter debet, quisquis suæ adulari inscitæ nolit) *omnibus ferè in rebus, sed maximè in physicis, quid non sit citiùs, quàm quid sit, dixerim.* (Cic. L. 1. de Nat. Deor.) Quonam igitur pacto mens tam hebetis visûs, quæque etiam ad circumposita, & sen-

sensibus pervia cæcutit; adeò esse perspicax poterit, ut cælorum summa prætergrediatur, mysticâque circumfusum caligine, & intrâ se penitus latens DEI esse lynceo obtutu pervadat? Ego, *si animæ meæ substantiam ignoro, si eorum, quæ intrâ me sunt, rationem non intelligo; qua audacia super me erigam oculos, ut videam principium sinè principio & finem sinè fine intelligam?* (Lib. de oper. Card. inter opera Cypr.) Nimirum quàm inhabilis ad emetiendam Oceani totius amplitudinem est biremis, nec vesperilionis oculi, sustinendo vel tenuis candelæ lumini impares, in splendidissima queunt solis lampade inconnivè defigi. Quemadmodum, qui, aliquod maris fretum intuens, totam se oculis perlustrâsse arbitraretur effusissimi illius elementi amplitudinem; palàm inde omnibus faceret, nescire se, quid sit mare; ità, qui tenuem aliquam DEI adeptus notitiam, nihil jam sibi superesse de illo agnoscendum censeret; manifestissimum hac sua persuasione specimen daret, ignorari à se, quid sit DEUS. Audiatur, si quis ejusmodi est, intelligentissimum Doctorem D. Ambrosium: ab eoque condiscat, quàm exigua divinæ scientiæ particula sit, quidquid de tam immenso illo objecto à nobis percipi potest. Certè hoc est DEUS, quod cum dicitur, non potest dici: cum est.

æstimatur, non potest æstimari: cùm definitur, ipsa definitione sua crescit. (De Fide c. 8.)

8. Quod si curæ tibi esset, paulò enucleatius accipere, undenam nostra hæc oriatur DEUM plenè exactèque cognoscendi impotentia; ad tria illam capita possem referre, nempe ad immaterialitatem, singularitatem, & infinitatem illius excellentissimi objecti. Nascitur itaque primùm ex eo, quòd DEUS sit substantia quàm maximè spiritualis, materiæ omnino expers, & nihil sensibus affine habens. Cùm enim, prout docet D. Thomas, (1. p. qu. 84. a. 7.) humana mens nequeat, quamdiu corpore inclusa detinetur, ullus rei imaginem formare, quin ejus lineamenta, & colores ab objectis sensibilibus petat, necesse est, ut horum ad exemplar, atque speciem DEUM item concipiat: quòdque hinc sequitur, ut eum à se ipso tam diversum concipiat, quanta est purissimi spiritûs à corporeo quovis esse diversitas. Homines, inquit Alcinous, *tanquam affectionibus oppleti sensuum, ità ut, cùm intelligibile quidpiam mente percipere student, semper sensibile aliquid in phantasia sua admistum habeant, magnitudinèmq; unà sæpiùs ac figuram, & colorem cogitent; neutiquam sincerè intelligibilia percipiunt. (c. 10.)* Quapropter, cùm substantiæ spirituales à corporeis

reis multò magis differant, quàm lux à sapore, vel sonitu, cùnque nos nesciamus DEUM, nisi ad rerum sensibilibium instar cogitando exprimere, sequitur hinc, quamcunque ejus imaginem, ùt ùt splendidam, sublimem, atque eximiam, quæ à nobis mente formatur, multò ineptiorem, & impropriam magis illâ esse, qua mens hominis ab exortu cæci lucem sibi soleat repræsentare. Quemadmodum enim hic, audiens quempiam loquentem de luce, tanquam de re oculis jucundissima, neque id genus jucunditatis ullo suo experimento cognitum habens, nesciret illud concipere, nisi ad speciem alterius jucunditatis, quam experiendo gustaverit, lucemque idcirco sibi effingeret, quasi cibum, vel musicam oculi, & voluptatem, quam hic ex ea percipit, instar voluptatis, quam palatum ex cibo, vel auris ex concentu harmonico haurit, repræsentatione nimirum prorsus æquivoca, & quàm maximè à vero aliena; sic mens nostra infinitam DEI pulchritudinem, magnitudinemque celebrari audiens, nec quidquam seu pulchri sinè coloribus, seu magni sinè partium distinctione compertum usquam habens; cogitur vel imaginari, quasi tincta coloribus, partibusque composita, diversissima scilicet ab ijs, quæ revera sunt, prædicta ipsius decor;

ra;

ra, vél nihil de iis distincti concipere. Quæ secunda intelligendi ratio, licet neminem fugiat, quàm sit imperfecta, & omnimodæ ignorantix proxima; quòd tamen nihil falsi, & improprii contineat, ab omnibus ferè sacris Doctoribus primæ antefertur. Et multi horum quidem producendi suppeterent: sed duos tantum audire sat fuerit: Augustinum videlicet, quique librum condidit *de operibus Cardinalibus*, D. Cypriano adscriptum: utpote illos, qui hac ipsa de causa, quòd omnis nostra cognitio à phantasiis & simulacris rerum sensibilibus pendeat, jubent nos negare de DEO, quidquid per ejusmodi species imaginari possumus. *Affirmatio de DEI natura* (en posterioris verba) *in promptu haberi non potest: sed veriùs sinceriusque remotio indicat, negando, quid non sit, quàm asserendo, quid sit.* Quoniam, quidquid sensui subjacet, illud esse non potest, quod omnem superat intellectum. (In Prol.) A quo nihil prior discrepat, nisi quòd majori cum asseveratione idem inculcat. *Excedat cor vestrum omnia visa, excedat intentio universas cogitationes vestras, eductas à sensibus corporis, & imaginatas nescio quo phantasmate. Cognoscite infirmitatem cordis vestri: & quidquid occurrerit, quod cogitare positis, dicite, non est illud. Non enim si illud esset, jam mihi occurrisset.* (In Ps. 26.) & ali-

alibi, (Hom. in Fest. Omn. sanct.) *Quidquid simile corporis cogitanti occurrit, abjice. Nondum potes dicere, hoc est DEUS: saltè dic, non est hoc.* Quo loco æstimandum cuius relinquo, liceátne nobis DEUM, non dicam omnino comprehendere, sed vel mediocriter intelligere, cùm præstantissimus eum intelligendi modus sit, quidquid distincti & expliciti de illo menti occurrat, negare,

9. Adde huic primo capiti, DEUM non modò spiritum esse purissimum, quique nostris rerum sensibilibus speciebus, qualis vera est, exprimi nequeat; sed in sua insuper singulari prorsus essentia prærogativas continere, nihil par aut simile alibi habentes: omnique superiores notitiã, experienciã, & capacitate non dicam nostrorum sensuum, verùm nostri etiam intellectûs; ut hic illas sibi proponi audiens, insolito quodam, & plusquam humano stupore obruatur, nec in tota rerum sibi compertarum universitate imagines reperiat, à quibus etiam remota quapiam, obscuraque similitudine adjuvetur, ad percipienda peregrinæ adeò novitatis miracula. Quid enim? an non decora hujusmodi sunt, nullam causam, nullumque initium existentie sue agnoscere, sed necessariò, & per se ipsum habere, ut semper sit? Intrà unicum immo-

bile præsens complecti, quidquid sæculorum,
 vel retro, vel in posterum fingi animo potest?
 Possibilia quævis bona in se continere, nec ta-
 men nisi unum esse, & simplicissimum bo-
 num? omnem à sese quantitatis extensionem,
 & partium multiplicitem excludere, cum-
 que hoc tam indivisibili existendi modo ne-
 cessariam, ac perpetuam in omnibus simul
 possibilibus spatiis præsentiam conjungere?
 Pro materia suorum operum habere merum
 nihil, proque instrumento omnium, quæ fa-
 cit merum suum velle: adeò ut ad alios, ali-
 osque mundos è nihilo repente excitandos,
 satis superque illi sit unum intrà se concipe-
 re, & simplicissimum fiat? Quanta hæc sunt,
 rogo, quàmque inaudita, perfectionis omnem
 modum, atque morem transcendentis prodi-
 gia? Quænam mens illa assequi se posse con-
 fidat, nec potius, veluti humano captu mayo-
 ra, satis habeat, in divinæ revelationis obse-
 quium, humiliter credere? Ubinam in rebus
 creatis occurrunt exempla, quæ vel rude il-
 lorum simulacrum adumbrent? Quàmque
 idcirco imperfectas credi necesse est, qual-
 cunque nos in nostra mente effinxerimus, ob-
 jecti tam eximii, tam inusitati, tamque omni-
 no singularis, atque unici imagines? docet
 S. Thomas. (*Opusc.* 2. c. 105.) fieri non pos-
 se,

se, ut unius rei essentia per alterius diversæ rei species, qualis in se est, agnoscat: quantoque diversæ magis res sint, tantò imperfectius per unius species aliam agnosci. Sit quisquam exempli gratiâ, qui serpentem, & serpenti aliquid simile nunquam viderit. Si ego hunc conarer ei notum facere per alterius ab eo visi animalis, putâ bovis imaginem, dicens illi, ut bovem imaginetur, sed subtilem, oblongum, cornibusque, & pedibus, ac pilis carentem; manifestum sanè est, per hujusmodi descriptionem vix tenue, & difforme aliquod serpentis simulacrum in illius mente productum iri. At multò etiam debilius, & difformius id foret, si ego nullius animantis similitudine uterer, sed lineamenta, & colores mutuarem à viventibus diversi generis, omni scilicet sensu vacuis, & secundùm solam vegetativam vitam serpenti similibus, putâ à quercu, vel platano. Quòd si hisce etiam exemplaribus prætermisiss nihil illi ad serpentis speciem in sua mente formandam proponerem, nisi ignem, fluvium, frigus, calorem, albedinem, objecta ab animali exprimendo diversissima, & quibuscum nil commune ipsum habet, præter genera maximè universalialia corporis, & substantiæ, vel entis; conjecturam secum quilibet faciat, quàm ab-

normis, & suo vero exemplari dissimilis foret cognitio, quæ in illius hominis mente hinc existeret: & num imago, vel ambigüe, confuséque serpentem referens, appellari posset, an monstrum veriùs imaginis, & mera serpentis negatio. Cùm igitur DEUS ultra omnem comparisonem remotior, dissimiliórque sit à quibuslibet rebus creatis; quàm animal à corpore inanimato, vel substantia à suis qualitatibus; quis dignè explicaverit, quàm impropriæ, & ut ità loquar, monstrosæ cognitiones sint, quas de illa, nullis nostrorum generum limitibus comprehensa, & omnino inimitabili essentia ex rerum creaturarum simulacris concipimus? Certè iusti anima, ubi primò ad DEUM in propria sua specie intuendum admissa fuerit, dulci tota stupore complebitur: nec poterit non intrà se dicere, comparans illum, qualem in se ipso tunc videt, cum eodem, qualem antea per speculum, inque ænigmate contemplabatur, & veterem suam omnem scientiam præ illa tam dissimili visione deridens, hoc ergo DEUS, talis ergo natura DEI est? At ego, plusquam puerili simplicitate illum probè à me sciri in terris putabam: cùm illius cognitiones, quas tunc in animo consignatas habebam, multò magis ab eo discreparent, quàm differret ab ho-

homine effigies, quæ illum sub vermibus, sub trunci, sub lapidis, vel alterius remotioris ab homine rei forma repræsentaret.

10. Postremò, etsi reliqua omnia nostræ inhabilitatis ad DEUM comprehendendum argumenta deficerent, satis tamen, superque unum illud foret, quod tertio loco posuimus, illius nempe absoluta in quocunque perfectionis genere infinitas. Nam, si nucis putamine, vel alio ejusmodi vasculo impossibile omnino est totum mare concludi; quoniam pacto intra humanæ mentis angustias tota contineri queat divini esse amplitudo? Cum inter illud putamen, & totum mare, quorum utrumque determinatæ magnitudinis est, nonnulla proportio intercedat: at verò mens hominis, utpote non ultra certum terminum patens, infinitaque DEI essentia innumeris vicibus minor, nullam omnino cum ea habere possit proportionem. Quemadmodum igitur, angusto illo vasculo maris aquâ, secundum totam suam capacitatem repleto, quis diceret, non nisi minimum quid ex toto mari intrâ illud contineri; sic posteaquam de divina nos essentia intellexerimus, quantumcunque nostra mens capere potest, fateri debemus, totum hoc penè nihil esse ad illud tan-

tò, & tantò amplius, quòd sinè ullo termino intelligendum de infinito hoc objecto adhuc superest. Unde etiam consequitur, quamvis verè dicamus, DEUM à nobis cognosci, non tamen secundum animadversionem D. Epiphani, minùs verè dicturos, eum à nobis nesciri. Eodem prorsus pacto, quo, *si quis per angustum foramen cælum aspiciat, & dicat, cælum video, non utique mentiretur, videt enim vera cælum. Quod si quis prudenter ei dicat, non vidisti cælum, neque is mentietur. Illius quippe latitudinem, & exprorectionem non videt.* (Heres. 70.)

II. Sed enim verò quid magni & eximii DEO est, quòd mentem nostram transcendat, quæ neque sensibilia, & sibi proxima, imò neque semet ipsam comprehendit? Deprimere illum potius, quàm extollere esset, si in hoc primo, infimòque gradu consisteremus. Age igitur, supra quidquid creati, & finiti est, assurgat oratio: addamus jam dictis, DEUM non modò à nobis mortalibus, & terreno corpore indutis omnimoda perspicuitate intelligi haud posse; sed incomprehensibilem ipsismet spiritibus Angelicis esse: incomprehensibilem ipsismet purissimis animabus, quibus in meridiano cælestis gloriæ lumine coram

ram

ram intuendum se exhibet: incomprehensibilem demum cuilibet intellectui creato, & ipso minori. Talem certè Jeremias credi jubet, *magnum consilio, & incomprehensibilem cogitatu* (c. 32.) appellans. Talem Concilium Lateranense, sub Innocentio III. celebratum, disertè pronuntians, *Firmiter credimus, quòd unus solus sit DEUS, æternus, immensus, incomprehensibilis.* Talem & SS. PP. uno ore prædicant; & sacrarum Literarum monumenta sub variis imaginibus exhibent. Quid enim? nonne imago, ad id exprimendum idonea est illa alarum expansio, qua Seraphim apud Isaiam DEI vultum, & pedes (c. 6.) tegebant: tanquam indicaturi nobis, ceu interpretantur Origenes, Homiliâ primâ super Isaiam, & D. Cyprianus in libro à nonnullis ipsi adscripto, *De operibus Cardinalibus Christi*, extrema infinitæ illius essentiæ, principium nempe, ac finem esse objecta etiam Angelicis obtutibus clausa? (In Prol. de oper. Card.) *Patentibus, quæ in medio sunt, principium, finemque majestatis divine alarum extensio operit:* quasi volentes hinc palàm facere, prout addit Chrysostomus, neque sibi pupillas esse, quæ immensũ æterni solis jubar ferre valeant. (Hom. 3. de Incompr. DEI Nat.) *Dic, queso, quamob-*

rem alas prætendunt, & suas operiunt facies? Quid aliud esse dixeris causæ, nisi splendorem procurstantem è folio illo eos ferre non posse? sicut lucem radiorum solis non tam cæcus, quam, qui videt, esse inaccessibleem novit; sic DEI naturam inaccessibleem esse, non eodem modo nos novimus, quo illæ superna & incorporea natura. An non idem Regius quoque Vates significatum nobis vult, ubi Dominum ait (Ps. 17.) Ascendisse super Cherubim, & volasse? Idem, meâ quidem sententiâ, respondet D. Gregorius. (L. 17. Mor. c. 15.) Cùm enim Cherubim sibi scientiam peculiariter vendicent; perinde videtur, elevari DEUM supra illos perspicacissimos spiritus, ac omni superiorem etiam Angelicâ scientiâ esse, Cherubim plenitudo scientiæ dicitur: proinde super plenitudinem scientiæ ascendisse prohibetur, & volasse, quia Majestatis ejus plenitudinem scientia nulla comprehendit. An non in eodem sensu illud pariter accipi potest, Cælum cæli, (Ps. 113.) peregrina, & magnifica ejusdem Vatis locutio? ita ut, præter cælum empyreum, gloriosam beatarum mentium sedem, & supremum mundi finem; aliud innuatur iis verbis mysticum cælum, infinitum nempe esse divinum: cælum tantò altius empyreo, ut hoc præ illo terra quodammodo, &

cen-

centrum illius videatur: nec propterea minus impossibile beatis empyrei civibus sit, totam obtutu pervadere illius tantò sublimioris cæli altitudinem; quàm impossibile nos experiamur, oculorum aciem ad intima empyrei penetralia è terris transmittere? Ità mihi profectò videtur, subdit D. Augustinus in suis (si tamen sua sunt) soliloquiis cum DEO: neque prorsus invenio, quidnam significare aptius possit *cælum* ipsius *cæli*, quàm tuam, summe cæli Regnator, altissimam, infinitam, nullique comprehensibilem essentiam. Quoniam *superessentiali, & occulta Divinitate super omnem intellectum, rationem, & essentiam inaccessibiliter, & imperscrutabiliter habitas in teipso. ubi lumen incomprehensibile, & inenarrabile, quod nullus unquam Angelorum, aut hominum vidit, sed nec videre potest. Hoc est cælum tuum, Domine, de quo dicitur, cælum cæli Domino: cælum cæli, cui terra est omne cælum, quia supermirabiliter exaltatum est super omne cælum: ad quod etiam terra est ipsum cælum. Hoc enim est cælum cæli Domino, quia nulli notum, nisi Domino: ad quod nemo ascendit, nisi qui de cælo descendit: quia nemo novit Patrem, nisi Filius. (c. 31.)*

12. Multos præterea citare ex Patribus possem, qui testificati palàm sunt, à nullo

DEUM posse sive hominum, sive Angelorum intellectu usquequaque comprehendi, veluti Dionysium, Areopagitam, Gregorium Nazianzenum, Theodoretum, Epiphanium, duos Basilios, Magnum, & Seleuciensem, duos Cyrillos, Hierosolymitanum, & Alexandrinum, Hieronymum, Joannem Damascenum, Ambrosium. Sed, fatentibus DEUM esse omni ex parte infinitum, adeò perspicua hujusmodi veritas est, ut humanis comprobari testimoniis non egeat: neque ad eam in pleno evidentiae meridie collocandam ulla re alia, quam vocabulorum explicatione opus sit. Videamus ergo, quid significet, aliquid omnino comprehendi. Significat, secundum receptissimam Doctoris Angelici definitionem, (1. p. qu. 12. a. 7.) cognosci, quantum ex natura sua cognoscibile est: adeò ut notitia, quam de illo mens concipit, tanta sit, quanta illius capacitas, ut possit cognosci. Quisnam ergo dixerit, posse ab ulla mente creata notitiam de DEO concipi, parem capacitati, quam ille habet, ut possit cognosci: cum hæc capacitas nihil aliud sit, quam ipsum esse divinum, nec proinde illo angustior? Istiusmodi certè cognitio æquè perfecta esset, ac qua DEUS se ipsum comprehendit, nec minorem haberet,

ret, quàm illa habeat, cognoscendi virtutem: ideóque, ceu cognitioni, qua DEUS se ipsum comprehendit, infinita perfectio, & virtus cognoscendi inest; sic & ipsa esse deberet in perfectione & virtute cognoscendi infinita.

13. Quæ ut magis perspicua fiant, & intelligi distinctius possint, advertendum est, proprietates, & perfectiones divinas, quamvis simplicissimæ sint, & omnem à sese partium compositionem excludant; quia tamen singulæ infinitis rerum creatarum perfectionibus inter se diversis, exuperanter æquivalent; singulas quoque infinitarum capaces denominationum esse, quæ à nobis, tanquam diversæ, concipi solent. Videre id est in omnipotentia, quæ, sicut est virtus producendi omnia possibilem, sic supereminenter æquivalet tot virtutibus productivis, quot sunt res producibiles, nimirum virtuti producendi equum, virtuti producendi hominem, virtuti producendi leonem, & cuilibet demum virtuti hanc, vel illam rem possibilem producendi. Siquidem nihilo minùs valet ipsa una, quàm illæ omnes inter causas diversas singillatim divisæ valerent: ideóque licet revera non sit, nisi unica, & indivisa producendi virtus; intrà se tamen complectitur, quasi

to-

totidem suas denominationes, & partes, secundum nostrum intellectum diversas omnes illas infinitas, & peculiare virtutes: Cum nulla harum sit, quæ de omnipotentia divina verè affirmari nequeat, quæque affirmanda peculiariter, & expressè non sit, quò illius vis, & amplitudo distinctè explicetur. Idem apparet in sapientia divina, quæ ipsa etiam tot peculiaribus, diversisque cognitionibus supereminenter æquivalet, quot per eas intelligi possunt veritates diversæ. Idem in immensitate complectente similiter tot diversas, interque se impares magnitudines, quot intra ipsam aliis assignari, atque aliis corporibus possunt. Idem postremò in pulchritudine, in bonitate, & in qualibet alia ex prærogativis divinis: cum unaquæque infinitos contineat propriæ perfectionis suæ gradus, qui, licèt intra ipsam omnes unica, & omnino simplex perfectio sint; extra ipsam tamen possunt distinguì, inque rebus creatis diversis, alii seorsum ab aliis existere. His porrò animadversis facilè intellectu jam est, quidnam requiratur ad DEum, & singulares illius prærogativas clariùs noscendas: requiri nimirum, ut in harum qualibet major distinguatur numerus peculiarium perfectionum, quibus ipsa æqui-

æquivalet. Nemini siquidem esse dubium potest, quin ex duobus, quorum alter in divina sapientia mille tantum veritates sibi notas, alter verò bis millenas speciatim, distincteque perspicit; duplò hic clariùs, & perfectiùs, quàm prior ille divinam sapientiã cognoscat. Perspicuè itèm hinc cernitur, quoniam pacto, licèt indivisa divinæ essentiæ simplicitas nequeat, nisi tota cognosci, verè tamen dicatur plus de illa unus scire, quàm alter. Esto quippe diversis illa partibus careat, diversimode nihilominus à nobis concipi potest, secundùm scilicet has, vel illas perfectiones creatas, quibus æquivalet: ut proinde, qui majorem harum numerum in ipsa discernit, dici possit plus de illa percipere: plus, inquam, non quantum ad objectum cognitionis primarium, nempe ipsam DEI essentiam, sed quantum ad meliorem intelligendi illius modum, & ad objecta secundaria, quæ plura, & specialius in ea distinguuntur. Planum denique ex eodem principio fit, non ad totam duntaxat DEI, sed ad quamlibet etiam ex peculiaribus illius prærogativis comprehendendam, cognitione infinitè perfecta opus esse. Cùm enim unaquæque ex iis prærogativis infinitas, ut vidimus, peculiare perfectio-

ones

ones intra se contineat, neque comprehendere penitus possit, nisi per cognitionem, quæ distinctè, exactèque pervideat, quidquid in ea continetur; necesse profectò est, ut cognitio eam comprehensura tantum sola objectorum percipiat, quantum ab infinitis cognitionibus percipi posset; nimirum eam omnem peculiarium perfectionum infinitatem, quæ in una quaque DEI prærogativa continetur, quæque, si cuilibet perfectioni propria, & distincta assignaretur cognitio, non minùs, quàm infinitas cognitiones requireret. Quapropter, quemadmodum DEI potentia, quòd efficere sola possit, quidquid ab infinitis causis fieri oportet; infinita in efficiendi virtute esse dicitur; sic prædicta cognitio, cum id totum sola cognosceret, quod non nisi per infinitas cognitiones posset particulatim cognosci, infinita in virtute cognoscendi mereretur vocari.

14. Reliquum est, ut veritatibus hætenus explicatis ad nostrum spirituale emolumentum utamur. Quod certè non faceret, qui vel iniquo animo ferret, nefas sibi esse, in ipsa etiam cælesti patria DEUM cognoscere, vel, quia in terris tam parum de eo scire possit, à quærenda illius scientia desisteret. Absurdissim-

si-

simus, & ab omni ratione devius uterque sensus foret. Nam, quod ad secundum attinet, sufficit meminisse dictum S. Hilarii monentis, à DEI infinitate eripi quidem nobis facultatem, & spem, eum comprehendendi, sed immensum simul campum aperiri, ad ulteriores, & anteriores in illius scientia progressus. (L. 2. de Trin.) *Qui piè DEI infinitatem persequitur; etsi non contingat aliquando, semper tamen proficiet procedendo.* Quamobrem, qui scientiæ illius studium omitteret, quòd eam, non nisi imperfectissimam, obscurissimamque in hoc sæculo assequi valeat, non minùs desiperet, ac mendiculus aliquis, qui intrà Salomonis thesauros admissus, cum plena facultate auferendi, quantum manus suæ auri capiunt; quia hoc minimum foret præ reliqua loci opulentia, nihil inde asportandum putaret, manibusque prorsus vacuis abiret: nec dissimilis in fatuitate viatori esset, qui solis occasum, nè accensa quidem laterna sibi utcunque suppleret, sed, quia plena nequit in luce, omnimoda in obscuritate iter profequi vellet. *Non possis oculo, quantum contendere Lynceus; non tamen idcirco contemnas Lippus inungi.* Est quodam prodire tenuis, si non datur ultra, sapienter pronuntiat vetus Poëta. (Hor. L. 1. Ep. 1.) & quidnam,

nam, amabò, consilii est, quia bonum aliquod
obtinere non licet, secundùm totam, nec ce-
teroqui prorsus necessariam sui plenitudinem,
eam quoque illius partem respuere, qua sum-
mopere indigeas? *Quæ probabilis ratio est ob-
mutescendi, quia nequeas Orator esse perfectus, aut
in socordiam compelli, quia consummatam despon-
deris sapientiam?* (Colum. L. II. c. I.) Quan-
tumcunque, inquis, studii, laborisque, in per-
vestiganda DEI natura, & perfectione ponam;
nunquam mihi continget, illius notitiam, ni-
sì obscurissimam, maximè impropriam, &
ignorationi, quàm scientiæ propiorem nan-
cisci. Ità planè est, verissimè loqueris: sed
tamen hæc adeò obscura, adeoque imperfe-
cta, & impropria cognitio, illa ipsa est, quam
sub libri hujus initia cuilibet antecellerè osten-
sum est vel maximè evidenti rerum creatarum
scientiæ, quæque in sacris litteris *Infinitus the-
saurus, consummata justitia, radix immortalitatis*
vocatur. Tenuissima est haud inficior pro
iufinita sui objecti amplitudine: sed tamen eti-
am adeò tenuis, satis superque habet virium
ad efficiendum, ut creata omnia contempnas,
amorem tuum totum DEO uni devoveas, il-
lòque Christianæ perfectionis enitare, quò
tot sancti Viri, ea ducente, potuerunt pertin-

ge-

gere. Audi S. Thomam: (L. 1. c. Gent. c. 8.)
De rebus altissimis etiam parva & debili considerati-
one posse aliquid attingere, jucundissimum est. Næ
tam eximium, adeoque scitu utile objectum
 DEUS est: ut vel sublustis scientiæ illius ra-
 dius ad beandas mentes sufficiat. *Attingere ali-*
quantum te mente DEUM magna beatitudo est;
comprehendere autem omnino impossibile. (August.
 Serm. 38. de Verb. Dom.) Imò addit Philo, et-
 si nullam tanti arcani assequeremur notitiam,
 ipsammet nihilominus illius investigationem
 satis amplum nobis fore, quancumque labo-
 ris, & conatûs pretium. *Licet DEUM non vale-*
amus invenire, debemus tamen indefinenter quærere:
quia hæc consideratio se ipsâ, citra inventionem sum-
mè desiderabilis est. (L. 1. de Monar.)

15. Neque minùs æquitati, & rationi con-
 trarius eorum esset mœror, qui ægrè ferrent,
 haud sibi licere, ad omnimodam DEI com-
 prehensionem unquam pertingere. Nam,
 cum nullum ens creatum possit esse hujus com-
 prehensionis capax, nisi aut ad divinæ infini-
 tatis æqualitatem excrescat, vel DEUS ex sua
 immensitate ad humanæ mentis angustias se
 contrahat; contristari aliquem de prædictæ ca-
 pacitatis defectu idem prorsus foret, ac tri-
 stem esse de naturali, & necessaria, vel huma-

nz essentiaē suae parvitate, vel divinae amplitudine. Qua utraque tristitia nihil excogitari potest dementius, secundā verò nihil etiam sceleratius, & impium magis. Præterea cur ægrè feramus, non posse nos *DEUM* cognoscere, quantum ille potest cognosci? Certè non ideò procreati sumus, ut eum omnimode cognoscamus, sed ut perfectè amemus, perfectèque eum amando, toti in eum transformemur. Atqui, ad hunc finem obtinendum, minimè opus est plenè illum comprehendere: cum adeò immensa illius sit pulchritudo; ut, vel subobscurè, imperfectèque cognita, totum rapere in amorem sui hominis animum possit, à quo ita cognoscitur. Hæc, hæc singularis, & quàm maximè propria supremi illius entis gloria est, quòd non modo à nulla mente creata percipi queat, nisi infinite minùs, quàm amplitudo sua ferat; sed, quòd illa etiam, usque adeò inæqualis, & curta sui perceptio ad tantū sui amorem excitandum sufficiat, quantum excitare nusquam poterit vel perfectissima creaturæ ullius rei visio. Licet quippe hinc conjecturam capere, quàm prodigiosa, & ultra omnem modum mirabilis sit arcana illius pulchritudo, quibusque charitatis plusquàm Seraphicæ ardoribus humanum

num genus omne succenderet, si se illi intuendam præberet cum infinita ea claritudine, quæ ad ipsam, quanta & qualis est, introspicendam, penitusque comprehendendam requiritur. Ablegemus, quæso, ablegemus à nostris mentibus, uti Picus Mirandulanus nos monet, inutilem hanc sciendi plusquam necessesse, & fas est aviditatem: minor nostri Conditoris agnoscendi curiositas, majorque adamandi sedulitas sit. (*De ente & uno c. 5.*) Vide, quæ nos insania teneat. *Amare DEUM: dum sumus in corpore, plus possumus, quam eloqui, vel cognoscere. Amando plus nobis proficimus, minus laboramus, illi magis obsequimur. Malumus tamen per cognitionem semper quærendo nunquam invenire, quod quærimus, quam amando possidere. Quem sensum potuit ille hausisse à Seraphico Doctore Bonaventura: ubi scripsit, DEUM non esse demonstrabilem, investigabilem, aut intelligibilem, sed totum desiderabilem. (De parvo bono c. 3.)* Uti hic ipse didicisse id potuit à beatis illis Isaïæ (c. 6.) ostensis spiritibus, qui superiores, & adnexas capiti alas, intellectuum imaginem, ad velandum DEI vultum immobiliter expansas tenentes; duas tantum medias, quibus, utpote cordi propiores, affectus exprimuntur, continenti volatu agitabant. De-

nique, quamvis certò noverimus, DEUM neque in cælesti gloria perceptum à nobis iri, in quantum percipi potest; æquè tamen certum sumus, quam illius ibi assequemur notitiam, etsi finitam, immensòque suo objecto nimium quàm imparem suffecturam, nihilominus, ad nos in perfectissima constituendos beatitudine: omnémque, quàm nostrarum mentium, quàm cordium capacitatem expleturam. Quocirca, ceu vulucres haud quaquam molestè ferrent, in aëris elemento campum ampliosem se habere; quàm ut volando emetiri totum valeant: imò cum ingenti voluptate illam spatiorum latitudinem, suos usus excedentem aspiciunt, neque ullo pacto intracertum, & parem suis nisibus modum concludi vellent (ità siquidem circumscriptæ, laxæ quidem, sed veræ cavæ inclusæ essent) haud secus & nobis lætitiæ potiùs, quàm mœrori esse debet, quòd objectum habeamus præ oculis, de quo quantamcunque affecutis scientiam, nova deesse nunquam potest locupletioris scientiæ materies: quòdque accumbamus in convivio, ubi copiam mens habere se videt, quæ suæ non modò refectioi sufficiat, sed vel satietati supersit.

16. His itaque exclusis tam præposteris animi sensibus, alios ego hùc subjicio, & iustifi-

fiores, & qui ex capitis hujus doctrina planissimè consequuntur: cujusmodi sunt, humilis confessio nostræ circa res divinas insci-
tiæ, pia objectorum tam sublimium admiratio, intimum gaudium de tanta Domini nostri magnitudine, & circa abditissima quæque fidei mysteria immobilis animi quies. Debet igitur primò indè erui clara cognitio utilissimæ hujus veritatis, nimirum nostras omnes circa esse divinum cognitiones multò esse illi dissimiliores, & improprias magis, quàm alienæ à veris coloribus sint formatæ in cæci hominis mente illorum imagines. Utilissimæ, inquam, veritatis: quippe quæ, ubi probè percepta, & penitè impressa animo fuerit; omnem inde abiget inanis arrogantia fimum: non permittens, ut ob quoscunque in cælesti hac scientia profectus, ulli fidelium rudissimo etiam, & indoctissimo audeamus nos præferre. Quamvis enim maximum esse videatur discrimen inter DEI cognitionem, quam excellens Theologus, quàmque simplex muliercula menti inditam gerit; si tamen observetur, quàm immenso intervallo ambæ illæ cognitiones ab incomprehensibili suo objecto excedantur, quæ tam ingens antea videbatur prioris præstantia, vix apparet sensi-

bilis: veluti, quamvis multò eminentiorem locum teneat, qui excelsi montis fastigium conscenderit, quàm qui ejus ad radices subsistit; tanta tamen est utriusque à cælo distantia, ut primus vix illi esse videatur propinquior. Quod & prudenter fassus est Damis Apollonii discipulus, postquam simul cum eo caucasi juga ascendisset; (*Philost. in vita Apol. L. 2. c. 2.*) & multò tu fateri justius poteris, postquam editissimos quosque ænigmaticæ DEI scientiæ gradus tenueris, persuasissimum habens, vix nihilo propiùs te ad eum accessisse, clariùsque indè illum cernere, quàm propinquæ illi sint, suæque ex humilitate idiotarum mentes eum videant. *Inter pusilla*, inquit Seneca, *non potest magnum esse discrimen, nisi dum inter se comparantur. Ubi ad collationem immensi corporis ventum est; nihil interest, quantum alterum altero sit majus. Quisquis mundum mensurâ suâ aestimaverit, & terram cogitaverit tenere puncti locum; intelliget, nihil in illa posse ita eminere, ut caelestia magis sentiat, veluti in propinquum illis accesserit. (L. 4. qu. Nat. c. 11.)* Unde illud insuper novæ, nec contemnendæ utilitatis auctarium tibi provenit, quòd per hanc tenuis tuæ scientiæ confessionem, DEUM meliùs cognosces, quàm per omnes pri-

dem

dem acquisitas de supremo illius esse notitias. Cùm communis sit Patrum sententia, neminem in cælesti hac scientia doctiorem esse, quàm qui ejus se agnoscit, & fatetur penitus rudem: nec posse à nobis sublimiorem, propriamque magis DEI speciem mente formari, quàm si post accuratissimam, diutissimamque illius vestigationem nihil didicisse nos aliud testemur, nisi quod sat est, ut possimus cum Isaia illi dicere, (c. 45.) *Verè tu es DEUS absconditus*: Ambigísne de propositionis hujus veritate? Audi illam à sanctis Cyrillo, & Augustino disertissimè expressam. *In his, quæ de DEO dicuntur, hæc maxima est scientia, ignorantiam fateri.* Ità prior (Catech. 6.) scribit: *Vis scire naturam DEI? hoc scito, quod nescias.* (Serm. 189. de Temp.) Sic alter subjungit: Audi confirmatam à D. Basilio iis Ecclesiastæ verbis: (c. 7.) *Dixi, sapiens efficiar: & ipsa longiùs recessit à me multò magis, quàm erat.* Non quia, ut explicat sanctus Doctor, sapientia se prensantes effugiat: sed quòd, qui ad eam propiùs accedunt, magis à se distant, & quasi recedentem aspiciunt: (De vera Fide.) *Quia ii maximè intelligunt, quàm ea omnem cujusvis captum exuperet, qui ampliorem, quàm cæteri, illius cognitionem sunt assecuti.* Audi à D. Gregorio

Niffeno declaratam Moyfis exemplo: qui, cum primò inter rubi flammis DEUM effet intuitus, secundâ mox vice, suo progrediendi ad clariorem illius visionem, opacâ involutum caligine aspexit: Quia nimirum *mens hominis ad perfectiora procedens, quantò magis ad speculationem DEI accedit, tantò magis prospicit, quòd divina natura invisibilis, atque incomprehensibilis est. In hoc enim consistit vera DEI cognitio, in hoc ejus est visio, ut videas, quòd videri non possit, quòd omnem cognitionem cognitio ejus excedit, quasi caligine quadam ipsa incomprehensibilitate undique obtecta.* (De vita Moyf.) Audi denique obfignatam splendido illius Minutii Felicis effato: *Eloquar, quemadmodum sentio. Majestatem DEI, qui se putat nosse, minuit, Et ideo sic eum dignè æstimamus, cum inæstimabilem dicimus.* (In Oct.)

17. Neque debet molestum id accidere doctioribus viris, tanquam si per hanc regulam omne auferatur inter ipsos, & rudem idiotarum vulgum dignitatis discrimen. Quamvis enim verissimum sit, summam hinc scientiam in sua inscitia agnoscenda consistere, quod nemini est, quàm rudibus & indoctis facilius; quemadmodum tamen, quantum sit solis jubar, apertius demonstraretur, si nè ipsæ quidem

dem aquilæ oculorum aciem in eo possent de-
figere; quàm demonstratur, quia talpæ, at-
que noctuæ illi tolerando impares sint; ita
summam DEI magnitudinem luculentiùs de-
clarant, meliùsque concipiunt Augustini, at-
que Thomæ, illius sese ignaros profitentes,
quàm literaturæ omnis expertus bubulcus, ean-
dem de se inscitiam confitens. Nempe hic
DEUM in eiusmodi confessione non nisi cras-
sis & vulgaribus suæ mentis imaginibus supe-
riorem agnoscit, quod non magnum sanè est
divinæ excellentiæ argumentum. Illi verò
eum sibi repræsentant, veluti excedentem o-
mnes illas rerum nobilissimarum species, quas
ipsi assiduo plurium annorum studio, & toto
lynceæ suæ mentis conatu elaborare potue-
runt: quod utique est magnificentius de illo
sentire, splendidiorique sub imagine illius
incomprehensibilitatem concipere. Omni-
bus itaque seu literatis, seu idiotis fatendum
est, tam immensi, & humanum omnem ca-
ptum superantis objecti ignaros se esse, ne-
que ullo alio pacto, sive hi, sive illi possunt
illud meliùs percipere: cum hoc tamen discrimi-
ne, quòd, quantò unusquisque est ingenio
& doctrinâ præstantior, tantò per huiusmodi
confessionem DEUM magis exaltat, meliùs-
que cognoscit.

18. Atque hinc deinde oritur altissima illa admiratio, quam veluti alterum veritatis hic assertæ consecrarium paulò ante indicavimus. *Nimio namque Divinitatis fulgore obtusus intellectus, & humanus reverberatus sensus ad seredire compellitur, non tamen vacuus, sed clamoribus desideriorum, & suavi admiratione repletus.* (Laur. Just. de disc. & perf. Mon. c. 24.) Cui admirationi conjungi solet par reverentia, & ille humilis timor, seu facer potius horror, à D. Gregorio commemoratus, ubi scripsit, mentem nostram, dum in DEUM oculos figit; *quamvis extremum aliquid de illo conceperit; in consideratione tamen ejus magnitudinis inhorrescere, quia ipsius ejus contemplationis vestigiis se imparem sentit:* (L. 5. Mor. c. 21.) quemadmodum multò antea Regius Psaltes eundem expresserat, canens Domino: (Ps. 138.) *Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es.* Ubi scitè observat Chrysostomus, quædam nos admirari citra formidinem, ceu regalis magnificentiam palatii: at in aliis admirationi terrorem accedere, ut, cum maris in immensum exporrecti vastitatem contemplamur: atque hinc factum esse, quòd Propheta, DEUM contemplari aggressus, *cum vastum, & immensum divinæ scientiæ inspiciat mare; quasi vertigine tentatus, obstupescit.*

at

ac summo cum timore admirans recedit, & exclamat: Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es. (Hom. 1. de Incompr. DEI Nat.) Jam verò hi quoque admirationis, reverentiæque, & timoris affectus vehementiores concipi solent ab hominibus ingenio, & doctrinâ præstantibus. Siquidem hi singulares DEI prærogativas animo recolentes, & plus de iis perspiciunt, & clariùs insuper norunt, quàm infinitum sit illud reliquum, quod impenetrabili circumfusum caligine, obtutus sui nequeunt pervadere. Quamobrem duplici ex capite major iis suppetit admirandi causa: primò quidem, propter singularem prodigiosamque excellentiam eorù, quæ aliquantò distinctiùs agnoscunt: secundò, propter ea, quæ sibi ignota adhuc supersunt, & præ quorum magnitudine instar nihili esse sciunt, quidquid sibi licuit agnoscere. Atque hinc etiam ducitur ratio, cur, quamvis DEUS omnem nostræ mentis comprehensionem & capacitatem excedat; illi tamen meditando, & querendo debeamus continenter vacare: credentes D. Bernardo, eum frustra nunquam queri, nec cum inveniri non potest. (De Cons. L. 5) Esto quippe nihil aliud ex illius consideratione perciperemus utilitatis; amplissimi nihilominus, ut advertit Nissenus,

nus, emolumentum loco fuerit, quod clarius indè agnoscamus, quàm immenso ille intervallo nostros omnes conatus, nostrumque captum transfiliat: *Tantum duntaxat ex quæstis lucrati, ut per hoc ipsum, quod non possumus perspicere id, quod quærimus, aliquam notitiam magnitudinis rerum, de quibus quæritur, in animo formemus.* (De Beat.)

19. Neque solùm ex cognitione incomprehensibilitatis divinæ prædicta admiratio, & reverentia oritur; sed, prout tertio loco addidi, justissimum item gaudium in nobis excitari par est, idque tum DEI ratione, tum nostri. Et quantum ad nos pertinet, nemini obscuræ memorati gaudii sunt causæ. Nam, cum DEUS illud boni patrimonium sit, ad quod possidendum conditi sumus; quid, rogo, aliud est, comprehendere eum à nobis non posse, nisi ditiores nos esse, quàm possumus ad plenum percipere? O nostra sanè ultra omnem modum mirabilis fors! thesaurus nos manet tantæ opulentia, ut neque cogitando eum metiri queamus. Hæ sunt revera amplæ, magnificæque divitiæ; possidere plus, quam opus sit, plus, quàm possit utendo consumi, plus, quàm possessor verbis explicare, & intellectu complecti valeat. *Quamobrem non incitè*

Poë-

Poëta ille cecinit, (*Ov. L. 15. Met.*) *Pauperis est numerare* : & alter in eandem sententiam pronuntiavit ; (*Hor. Ep. 6. L. 1.*) *Exilis domus est, ubi non est multa supersunt, et Dominum fallunt.* Perinde quasi solus ille mereatur divitis nomen, cujus prædia, & facultates latius patent, quam ipse noverit. At enim verò id genus opulentiam terreni hujus orbis bona haud recipiunt, omnia intrà certum, nec difficile permeabilem modum finita, & dimensa. Cùm nullus sit Cræsus, qui, si aliquid adhibere studii velit; totam nequeat suorum censuum summam ratiocinando colligere, ac per brevi relatu explicare: nec ullus Assuerus, similisve alius Monarcha, qui magno tempore, & labore opus habeat, ad omnia cognoscenda provinciarum, & civitatum sibi subjectarum nomina, sciendumque per quot milia passuum universa imperii sui amplitudo extendatur. Nostra, nostra hæc felicitas est, nobis singulari munere obtigit: ita esse, ultra omnem modum divitibus: qui, DEUM possidentes, bonum in eo habemus adeo imensum, nostraque omni scientiâ, & capacitate majus, ut nullo valeamus mentis conatu plus, quam minimam infinitæ illius magnitudinis partem rescire. Et hoc videri cuiquam potest

test mœrendi potiùs, quàm omnibus lætitiis
 incedendi, præque gaudio triumphandi ma-
 teries? Nè, quæso, ità tristi, & subirato vul-
 tu nostram excipere felicitatem velimus: sed
 considerantes cum D. Leone Pontifice, non
 nisi ex immensitate nostri boni nostram pro-
 venire illius comprehendendi impotentiam;
*Gaudeamus, quòd impares sumus: & cum nostra
 salutis altitudinem promere non valeamus, sentia-
 mus bonum nobis esse, quòd vincimur. (Serm. 9.
 de Nativ.)*

20. Multóque adhuc magis sic nos affici
 animo decet, cum, præter nostri amorem,
 DEI quoque amor nova, nec minùs efficacia
 nobis suggerat, plenissimæ incitamenta læti-
 tiæ. Et verò quotusquisque hæc non videt?
*Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad
 Patrem. (Joa. 14.)* Apostolis Christus dixit,
 mœrorem præferentibus, de propinquo il-
 lius reditu in cælum: cum sincera ejus chari-
 tas sensus, affectúsque prorsus contrarios ab
 iis postularet: nempe ut gauderent, videre
 illum potiùs supra se in cælo regnantem, quàm
 sibi in terris præsentem. Quidni ergo nobis
 quoque, si DEUM pro eo, ac par est, diligi-
 mus, gratissimum esse debeat, quòd suarum
 ipso perfectionum infinitate supra omnes sci-
 en-

entia nostra metas se attollat? debet procul
 dubio: ceu amanti illi animæ fuit, in mystico
 Salomonis epithalamio descriptæ: quæ, cum
 sollicitè adeò suum dilectum quæsisset, *per vi-*
cos, & plateas civitatis, filiasque Sion obsecrâs-
 set, ut ei nuntiarent, quòd ex illius desiderio
 languebat, ac professa palàm esset, nunquam
 fore, ut eum à se abire permetteret, *Tenui eum,*
nec dimittam; post hæc, inquam, amoris, &
 desiderii significationes tam vivaces, totum
 denique librum concludit iis verbis, *Fuge, di-*
lecte mi: assimulare capræ, hinnulòque cervorum:
 verbis sanè prima specie parum congruenti-
 bus, sed quæ, ex Ruperti Abbatis sententia,
 justissimum exprimunt amanti DEUM ani-
 mæ gaudium, quòd dilectus suus è conspectu
 suo fugiat, & infinito à se spatio recedat, post-
 quam ipsa omnes suæ industriæ conatus, ad
 eum inveniendum, & cognitione amplecten-
 dum exprompserit: quasi dicat, abi, DEUS
 meus, abi sanè à notitia mea longiùs; si hæc
 te possem totum comprehendere, infinitus
 DEUS, & infinito amore dignus non esses.
 Idcirco ejusmodi es, quia creatæ omnes quæ
 naturæ, quæ intellectûs fines transgredieris.
 Quare tantò te majorem, & amabiliorem a-
 gnosco; quantò minùs capax agnoscendi tui
 sum:

sum: quantòque amabiliorem agnosco, tantò plus impelli me sentio ad te amandum, gaudendumque ideo, quòd tantus DEUS sis, ut te nullo mentis nisu valeam comprehendere. Fuge igitur, dilecte mi, fuge: *Nam istud concedendum est majestati tuæ, ut non possis comprehendi, sempèrque sis desiderabilis, & desideratus.* (L. 7. in Cant.) Ità Rupertus inhærens vestigiis Gregorii Magni, qui ante eum scripserat: *Fuge dilecte mi, ac si diceret: Tu, qui ex carne comprehensibilis factus est, ex Divinitate tua intelligentiam nostri sensûs excede, & in te ipso nobis incomprehensibilis permane.* (L. 17. Mor. c. 15.) Neque hujusmodi vota metaphysicæ potius ideæ, & artificiosæ ingenii subtilitates videri debent, quàm sinceri, & sub imo corde concepti, cùmque amoris natura congruentes affectus. Ubi creatum quidpiam amatur; fateor, *votum in amante novum esse, si videre, & cognoscere nolit, quod amat.* Finitum enim quodlibet bonum, quantò minus cognoscitur, tantò minorem sui amoris excitandi vim habet; at perfectâ comprehensum scientiâ amabilius evadit, quàm si ex parte duntaxat sciatur. Ast ubi de DEO agitur, contrarium usuvenit. Nempe is, ut dignè, ac pro suo merito ametur, necesse est, ut imper-

perfectè ; suumque infra modum noscatur. Si enim eum possemus ex toto , quantus , & qualis est , intelligere ; haudquaquam esset infinite nobis major , neque dignus , quem putarem , super omnia , & supra nosmet ipsos amandum. Neque ita fit , ut omnimoda illius incomprehensibilitas in cognitionem infinite illius perfectionis nos ducat : hæc autem cognitio , ad eum super omnia amandum , nos provocet : & hic amor postremò causam nobis præbeat gaudendi , quòd infinita , nostròque omni captu superior illius sit perfectio. quo etiam in sensu illa rite accipi possunt regii Psalmographi verba : *Et nox sicut dies illuminabitur.* (Ps. 138.) Cùm in nostra hac cognitione imperfecta , ænigmatica , & quasi nocturna , non secùs , ac clarissimo in meridie , perspiciendam se exhibeat divinæ perfectionis infinitas. Diligamus igitur mysticæ hujus noctis luminosam caliginem , ubi ipsamet minùs clara nostri summi boni visio adjumento nobis est ad illud pluris faciendum , atque impensius amandum : dicentes de ipsa cum eodem sacro Vate , *& nox illuminatio mea in deliciis meis.* (Ibid.) Ità fanè , *in deliciis meis* , propter voluptatem , qua nos debet respectu nostri afficere , quia nobis maximè utilis : & rur-

fus *in deliciis meis*, propter lætitiã, quam excitare in nobis, respectu DEI, debet, quia ipsi apprimè honorifica.

21. Ultimum consequens, & magni per se ipsum momenti, & quod ex capitis hujus doctrina erui facillimè potest, tranquilla erit, ac firmissima mentis quies in quovis dogmate, quod circa DEI naturam, proprietatésque, & operationes orthodoxa nobis fides proponit. Si enim rite agnoverimus, & persuasum procul dubio habeamus, humanum omnem intellectum à supremo illo ente infinitis parafangis excedi; nunquam certè fieri poterit, ut quidquam in eo parum existimemus credibile; quia nobis sit perceptu difficile: sed memores Aristotelici illius dicti, (*Qu. Mech. c. 2.*) *Non esse novum, si ex admirabili mirum quid existat*, fatebimur, nullo pacto insolens, aut à fide alienum videri posse, quòd in natura adeò singulari aliquid occurrat nostro captu superius: imò necessarium omnino esse, ut id eveniat: & si nihil in DEO reperiremus intellectu arduum, DEUM non fore illud ens infinitum, quod revera est: quemadmodum bene D. Augustinus colligit adversùs quendam, qui admirari videbatur, quòd, quæ audiebat de DEO, minùs perciperet, jubens illum ad-

ver-

vertere, quisnam esset, de quo talia audiebat. (*Serm. 38. de Verb. Dom.*) De DEO loquimur. Quid mirum est, si non comprehendis? si enim comprehendis, non est DEUS. Quam conclusionem novo insuper argumento à *majori ad minus* confirmat Gregorius Nazianzeus, scribens: (*Or. 3. de Theol.*) *Non magna esset divina Generatio, si à te percipi posset, quippe qui nec tuam percipias.* Et certè, si animo recolamus innumera, quæ quotidie videmus fieri, nec quemadmodum, & quibus de causis fiant, cogitando assequimur; quonam pacto novum aliquid, & mirum censebimus, idem nobis circa res divinas accidere? Quæve non dicam ratione, sed vel imaginaria rationis specie, nostræ hîc comprehensionis defectum minori potius veritatum propositarum certitudini, quàm exploratissimæ nostrarum mentium imbecillitati assignare poterimus? Nónne idem hoc esset, ac fitulam, vel lagunculam pro idonea, & æquali totius maris mensura habere? ità ut hac eò demissâ, & plenâ indè eductâ, negaremus, quidquam ultra aquarum in mari superesse, quia nihil hac contineri amplius potest? Quæ in terra sunt, difficile æstimamus: & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore: quæ autem in celis sunt, quis investigabit? (*Sap. 9.*) Arcanam

te, inquis, Myſteriorum Trinitatis, Incarnationis, & Eucharistiæ rationem non assequi. Facillimè id credo, quippe qui in eadem tecum navi sum, nihilòque quàm tu, minùs ibi cæcutio. Sed quid porrò? justàmne ideo habebimus causam, de illorum veritate, ambigendi? Imò potius venerandi, tanquam humanis altiora, & DEO prorsus digna: qui non modò non esset objectum infinitæ altitudinis, sed vel ipsis demissior, contractiorque objectis creatis existimari posset, si, cum tam multa in his sese objiciant nostræ cognitioni omnino inaccessa, nihil in ipso reperiremus, nisi promiscuum, vulgare, & cuius expositum. Atque huc procul dabo spectavit S. Zeno, dum scriberet, (*Serm. de Fide.*) DEUM quodammodo negat, quisquis eum rationibus humanis metiri conatur. Neque enim dubitari potest, quin vel DEUM neget, suam infinitatem ei subtrahens, vel infinitatem DEO subtrahat, qui se posse illum putat totum suam scientiam complecti. Quemadmodum igitur, diametrum lateri incommensurabilem esse, usque adeò non nisi imperitis & rudibus admirationi est; ut, teste Aristotele, (*L. 1. Metaph. c. 2.*) Nihil magis vir geometricus admiraretur, quàm si diameter commensurabilis fieret; sic tantum abest à vero,

ro, justam nos habere admirandi causam, quòd totum esse divinum nostri intellectus decempedâ nequeamus metiri, ut summo opere potiùs deberemus mirari, si nihil in eo reperiremus, impossibile à nobis comprehendi. Adeoque id nobis heteroclitum, & omni à ratione alienum deberet videri, ut statueremus citra quodvis dubium, veram hujus rei causam esse, non quia altissimum, & incomprehensibile illud esse non multa hujus generis arcana contineat; sed quòd DEUS ea nobis celaverit, paucas quasdam contentus, & nostro intellectui magis accommodas divinæ suæ naturæ proprietates mortalibus pandere. Et sanè nihil dubii apud me est; quin, sicut poterat divinam suam Triadem nullo nobis pacto aperire, de qua proin nemini nostrum quidquam tunc suspicari in mentem venisset; ita præter illud tam sublime mysterium, multa alia non minùs profunda, revelare nobis posset, de quibus nè umbram quidem notitiæ nunc haberemus, non quia in natura ipsius desint, sed quia neque revelata ab eo sunt, neque nostra per se ratio vel tenuissimum reperire eorum indicium potest. Paucis: vel homo penitùs se ipsum comprehendit, vel omnimoda hac comprehensione sui caret. Si

primum; fieri minimè potest, quin perspiciat, quàm angusta, & brevis sit intellectus sui sphaera: nec proinde, ut observat D. Gregorius, alias illi opus est causas exquirere suarum rebus divinis inscitiae: sed, quidquid circa eas dubii, & difficultatis sibi occurrat, paratam illico rationem habet, in qua omnino acquiescat: dicens sibi met ipsi, & quid tandem miri est, me, qui luscam adeo, obtusamque sortitus à natura sum mentis aciem, non posse illam in aeterni solis jubar defigere? Aut quo pacto insolens mihi, & praeter rationem videri queat, bipedalem mei intellectus scrobeculam toti divinae essentiae pelago capiendo imparem esse? (L. 9. Mor. c. 8.) *Qui in factis DEI rationem non videt, infirmitatem suam considerans, cur non videat, rationem videt.* Sin autem neque semet ipsum comprehendere penitus valet, audiat convincens hoc D. Augustini argumentum, (L. 5. de Trin. c. 1.) *Quo intellectu DEUM capiat homo, qui ipsum intellectum suum, quo eum vult capere, nondum capit?* perpensaque illius vi, concludat, nihil aequè absurdum posse accidere, quàm si homini, non valenti omnino percipere, neque rem adeò sibi intimam, ut est proprium suum esse, alienum à ratione, & veritate videatur, quòd ob-
 je-

jectum infinitè se majus, nullámque proportionem secum habens, cujusmodi est summum DEI esse, totum nequeat sua mente complecti.

22. Quæ cum ità se habeant; si unquam, pie Lector, aliqua de divinis mysteriis dubitatio tuam mentem sollicitaret; nè hoc illam honore digneris, ut extimescendam tibi putes, & sollicito conatu refutare instituas. Sed deride illam potiùs intrà te ipsum, quasi manifestæ genus insanix: admirans, quonam pacto id genus deliramenta potuerint tibi in mentem venire: nec minùs ea despiciens, quàm fatuas ebrii hominis blaterationes: quicum nemo vir prudens sibi altercandum putat, sed inania effluentem aspernabundus, & tanquam non advertens præterit. Tali, inquam, securitate animi ineptissima illa dubia vellem negligeres: aut si contrario insuper quopiam actu illa juvat elidere, occasionem indè sumeres, tuam iterum, iterúmque circa res divinas cæcitatem fatendi: contestans, sed mente prorsus tranquilla tuo maximo Authori, quantò minùs te idoneum ipsi comprehendendo agnoscis, tantò æquius esse, ut ipsum veluti tuo captu superiorem venereris: quidquid de ipso credendum Ecclesia proponit.

dignissimum tibi videri, quod, citra ullam rationis pervestigationem, cæco illicitæ mentis obsequio, & ore humi prono adoretur: denique intelligendi facultatem non ideo te à natura accepisse, ut dijudicares, sed ut solummodo admirareris incomprehensibilia divinæ illius naturæ mysteria. Quæ contestationes ex libero potius humilis reverentiæ instinctu, quàm ex anxia præcavendæ infidelitatis cura iteratæ, in simplici, solidaque immotæ fidei quiete mentem tuam confirmabunt, nec ullum in ea patientur temerariæ ambiguitatis vestigium hære. Concludamus cum D. Augustino. *Hic, si ratio queritur, non erit mirabile: si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus, DEUM aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. (Ep. 3. ad Volus.)*

CAPUT XVII.

DEUM esse omnino immutabilem in perfectissimo, simplicissimoque suo esse.

Uemadmodum ex infinita Dei perfectione absolutissimam illius incomprehensibilitatem in præcedenti capite eruimus, ita ex eodem